

Samenvatting rijksbegroting 2018

Relevante beleidsvoornemens voor
stad en regio

Joost van Hoorn en Janneke ten Kate (Platform31)

Uitgave

Platform31

Den Haag, september 2017

Auteur: Joost van Hoorn en Janneke ten Kate (Platform31)

Redactie: Platform31

Platform31

Kennis- en netwerkorganisatie Platform31 ziet de **trends** in stad en regio. We **verbinden** beleid, praktijk en wetenschap rondom actuele vraagstukken en komen tot een **aanpak** waarmee bestuurders, beleidsmakers en uitvoerders direct aan de slag kunnen. De oplossingen houden we niet voor onszelf: **iedereen profiteert mee** van de resultaten.

Postbus 30833, 2500 GV Den Haag

www.platform31.nl

Hoewel grote zorgvuldigheid is betracht bij het samenstellen van dit rapport, aanvaarden Platform31 en de betrokkenen geen enkele aansprakelijkheid uit welke hoofde dan ook voor het gebruik van de in deze publicatie vermelde gegevens. Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt mits de bron wordt vermeld.

Inhoudsopgave

Inleiding	5
1 Ministerie van Financiën	6
2 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	8
3 Ministerie voor Wonen en Rijksdienst	10
4 Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen	12
5 Ministerie van Infrastructuur en Milieu	14
6 Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid	16
7 Ministerie van Economische Zaken	20
8 Ministerie van Veiligheid en Justitie	22
9 Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport	24

Inleiding

Elk jaar maakt Platform31 een analyse van de rijksbegroting. Naast een inventarisatie van het nieuwe beleid per relevant ministerie, brengen we de gevolgen voor steden en regio's op de verschillende domeinen in beeld en geven we een duiding van het kabinetsbeleid. Dit jaar is er echter sprake van een demissionair kabinet en een beleidsarme rijksbegroting. De verwachting is dat er binnen afzienbare tijd een nieuwe missionaire regering zal zijn. Daarom hebben we ervoor gekozen om ons op dit moment te beperken tot een samenvatting van de rijksbegroting per ministerie. Hieronder treft u de samenvatting aan van de meest relevante maatregelen en beleidswijzigingen, geordend naar de ministeries die het meest relevant zijn voor stad en regio. Zodra er een nieuw regeerakkoord is, maakt Platform31 een uitgebreide analyse en duiding en brengen we de consequenties voor steden en regio's in beeld.

De belangrijkste boodschap van het huidige demissionaire kabinet is dat Nederland er weer beter voor staat. De economie draait boven verwachting goed, de werkloosheid daalt en de overheidsfinanciën zijn aanzienlijk verbeterd. Er is vooralsnog echter maar beperkt sprake van verbetering van de koopkracht, doordat de groei van de economie en de toenemende krapte op de arbeidsmarkt nog niet gepaard gaan met een sterke stijging van lonen.

Het kabinet onderkent dat mensen wel positief zijn over de ontwikkeling van de economie, maar maakt zich ook zorgen over de veranderingen in de manier van samenleven en immigratie.

In de rijksbegroting valt op dat de klimaat- en energietransitie hoog op de politieke agenda staat en breed wordt opgepakt. De doorwerking van het Klimaatakkoord van Parijs naar een Integraal Nationaal Energie- en Klimaatplan zal de komende decennia één van de meest majeure opgaven zijn en blijven.

1 Ministerie van Financiën

De belangrijkste maatregelen en beleidsvoornemens voor gemeente, stad en regio:

- De **groei van de economie** bedraagt 3,3 procent in 2017 en naar verwachting 2,5 procent in 2018. In 2017 groeit de consumptie snel door de toename van het besteedbare inkomen, onder andere als gevolg van meer werkgelegenheid. Ook bedrijven en de overheid dragen hieraan bij: zowel de bedrijfsinvesteringen als de overheidsbestedingen nemen toe. De lagere gasproductie remt de groei enigszins. In 2018 groeit de economie iets minder hard, onder invloed van een gematigder groei van de investeringen.
- De **bedrijfsinvesteringen** nemen in 2017 met 5,9 procent toe. In 2018 groeien de bedrijfsinvesteringen naar verwachting iets minder hard: 4,9 procent.
- De **gemiddelde huizenprijs** stijgt snel en het aantal transacties is historisch hoog, maar de ontwikkelingen op de woningmarkt verschillen tussen regio's. De huizenprijzen stegen in 2016 met 5 procent en liggen nu ruim 15 procent hoger dan op het dieptepunt in 2013. De verwachting is dat de prijzen, mede door de lage rente, ook in 2017 en 2018 blijven stijgen. De prijzen stijgen het sterkst in de Randstad en de grotere steden, waar zelfs tekenen van oververhitting zijn: de verkooptijd is gehalveerd ten opzichte van het gemiddelde van voor de crisis en woningen worden vaker boven de vraagprijs verkocht. Van een kredietgedreven zeepbel is volgens DNB vooralsnog geen sprake, want kopers financieren de aankoop in toenemende mate met eigen geld. De relatief sterke prijsstijgingen in de grote steden – en in sommige omliggende gemeenten – zijn het gevolg van de inhaalvraag na de crisis en de toegenomen aantrekkingskracht van de stad. Doordat de bouw van nieuwe woningen tijdens de crisis sterk is teruggevallen, ontstaat er schaarste die zich vertaalt in hogere prijzen.
- Het **werkloosheidspercentage** is scherp gedaald van 6,9 procent van de beroepsbevolking in 2015 naar 4,9 procent in 2017. De werkloosheid neemt af, omdat het aantal banen nog sterker stijgt dan het arbeidsaanbod. Het aantal banen neemt toe als gevolg van een groeiende economie. Vooral in de marktsector neemt de werkgelegenheid toe. Het arbeidsaanbod neemt minder snel toe dan aanvankelijk werd verwacht, doordat mensen die zich tijdens de crisis ontmoedigd terugtrokken, in een lager tempo terugkeren op de arbeidsmarkt. In 2018 daalt het werkloosheidspercentage naar verwachting iets minder snel dan de afgelopen twee jaar, naar 4,3 procent, doordat de werkgelegenheidsgroei afneemt (naar 1,6 procent) en het arbeidsaanbod naar verwachting blijft toenemen.
- De verwachte **inflatie** is met 1,3 procent in 2017 en 2018 hoger dan in de afgelopen jaren. De hogere inflatie in 2017 komt nog niet volledig tot uiting in hogere contractlonen in de marktsector in 2017. De contractlonen stijgen in 2017 met gemiddeld 1,6 procent. In 2018 zal de loonontwikkeling naar verwachting de inflatie en productiviteitsgroei beter weerspiegelen en nemen de contractlonen met 2,2 procent toe.

- Voor 2018 verwacht het kabinet een overschot van 6,1 miljard euro, wat neerkomt op 0,8 procent van het bruto binnenlands product (bbp). De overheidsschuld daalt in 2018 naar verwachting tot 415,7 miljard euro en 54,4 procent van het bbp.
- De **houdbaarheid van de overheidsfinanciën** is de afgelopen jaren sterk verbeterd: van een houdbaarheidstekort van 1,1 procent van het bbp in 2012 naar een houdbaarheidsoverschot van 0,2 procent van het bbp nu. Dit betekent dat de huidige collectieve voorzieningen betaalbaar blijven, zonder dat het nodig is om de belastingen te verhogen of de rekening door te schuiven naar volgende generaties via een hogere overheidsschuld.
- **Decentrale overheden** – onder andere gemeenten, provincies en waterschappen – komen volgend jaar naar verwachting uit op een tekort van 1,7 miljard euro, tegen 1,8 miljard euro in 2017.

2 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

De belangrijkste maatregelen en beleidsvoornemens voor gemeente, stad en regio zijn:

- In het **interbestuurlijke programma sociaal domein** gaat in 2018 de aandacht onder meer uit naar het monitoren van effecten van de decentralisaties (overall rapportage sociaal domein) en de financiële verantwoording.
- Bij de invoering van de **Omgevingswet** ondersteunt het ministerie van BZK, – in afstemming met het programma Aan de slag met de Omgevingswet – de decentrale overheden bij de veranderopgave. Daarnaast speelt in het fysieke domein de **energietransitie**. De energieagenda bevat een gezamenlijke aanpak van Rijk (ministeries van BZK, EZ en I&M), decentrale overheden en marktpartijen om dit vorm te geven.
- BZK stimuleert **bestuurlijke samenwerking op regionaal niveau**, onder meer via de proeftuinen Maak verschil, het Actieprogramma Bevolkingsdaling en via het project Grensoverschrijdende Samenwerking. Coalities van overheden, private partijen en maatschappelijke organisaties worden gefaciliteerd om gezamenlijk tot oplossingen voor maatschappelijke opgaven te komen. Daarmee wordt ook ingespeeld op de toenemende verschillen in Nederland, met name tussen (groeiende) stedelijke regio's en meer landelijk gelegen krimpgebieden.
- In het **programma Agenda Stad** worden via City Deals maatschappelijke opgaven gezamenlijk aangepakt. Dat doet BZK door ruimte te bieden voor experiment en vernieuwing. Daarmee wordt beoogd de groei, leefbaarheid en innovatie in steden te versterken.
- Het **programma Bestuur en Veiligheid** gaat ondermijning van de rechtsstaat en de open samenleving vanuit ideologie, ongewenste buitenlandse inmenging, georganiseerde criminaliteit en maatschappelijk onbehagen tegen. Onderdeel daarvan is het vergroten van de informatiepositie, de weerbaarheid en het handelingsvermogen van het lokaal bestuur.
- Het verbeteren van het contact van de overheid met burgers krijgt onder andere vorm via het **programma Passend Contact met de Overheid** en de **regieraad responsieve overheid**. Om de lokale democratie verder te versterken, verspreidt BZK in samenspraak met lokale overheden en beroepsverenigingen innovaties op het gebied van participatieve en directe democratie (Agenda Lokale Democratie).
- Om te zorgen dat er **voldoende kwalitatief goede politieke ambtsdragers** beschikbaar zijn en blijven, trekt BZK gezamenlijk op met de beroepsgroepen van politieke ambtsdragers en de koepels van decentrale overheden. Deze samenwerking richt zich op de professionalisering en de positieve zichtbaarheid van politieke ambtsdragers.
- De rechtspositie van ambtenaren wordt met de implementatie van de **Wet normalisering rechtspositie ambtenaren** (Wnra) gelijkgetrokken met de rechtspositie van werknemers in het bedrijfsleven.

- Met het **programma Digitaal 2017** is overheidsbreed het aanbod van digitale dienstverlening aan burgers vergroot. De focus wordt nu verlegd naar het verbeteren van de kwaliteit en toegankelijkheid van dienstverlening.
- Als gevolg van de **versterking van de veiligheidsketen** is de begroting van de AIVD meerjarig verhoogd. Reden van deze toekenning was het veranderde dreigingsbeeld. Met deze middelen heeft de AIVD extra personeel kunnen werven en is er geïnvesteerd in operationele onderzoeken, materiële uitgaven en ICT. Voor 2018 en 2019 zijn reeds aanvullende middelen toegevoegd aan de begroting van de AIVD om de instroom van nieuwe medewerkers ook in deze jaren op dit hoge niveau te kunnen continueren. Met ingang van 2018 worden structureel extra middelen aan de begroting van de AIVD toegevoegd met als doel **cyberspionage en -sabotage** tegen te gaan.
- **Programma Burgerschap**: het ministerie van BZK ontwikkelt instrumenten voor gemeenten en maatschappelijke organisaties om het gesprek tussen burgers onderling te faciliteren op zodanige wijze dat ook burgers die elkaar niet zo snel zouden treffen met elkaar in gesprek komen.

3 Ministerie voor Wonen en Rijksdienst

De belangrijkste maatregelen en beleidsvoornemens voor gemeente, stad en regio zijn:

- De Autoriteit woningcorporaties (Aw) en het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) hebben een **uniform toetsingskader voor corporaties** ontwikkeld, dat vanaf 2018 in fases wordt geïmplementeerd. Daarmee kan de Aw namens de minister van BZK toezicht houden op woningcorporaties.
- **De Bouwagenda** beoogt via een kwaliteit- en schaa sprong een belangrijke bijdrage te leveren aan de bouw van 1 miljoen zeer **energiezuinige** nieuwbouwwoningen en aan de innovatie en kosteneffectiviteit bij de **verduurzaming** van de bestaande woningvoorraad.
- Om gemeenten en provincies meer ruimte te geven hun **woonbeleid af te stemmen op de lokale behoeften en doelen**, wordt in 2018 verder gewerkt aan het integreren van de bouwparagraaf van de Woningwet inclusief het Bouwbesluit in de Omgevingswet. Door deze bundeling van regels wordt het ook makkelijker om woningbouwprojecten te starten.
- Als gevolg van de wijziging van de Wet maatregelen woningmarkt 2014 zullen in 2018 enkele **wijzigingen van de verhuurderheffing** van kracht worden. Dit betreft een verhoging van de heffingsvrije voet van tien naar vijftig woningen, een vrijstelling van de verhuurderheffing voor rijksmonumenten en het maximeren van de woningwaarde waarover de verhuurderheffing geheven wordt tot 250.000 euro per woning.
- In 2016 zijn de partijen in het **Energieakkoord** voor duurzame groei overeengekomen dat er met het oog op de energiebesparingsdoelen een verplichting wordt ingevoerd tot realiseren van label C in de kantorenmarkt. Op basis daarvan is **wetgeving in voorbereiding** waarin is vastgelegd dat vanaf 2023 kantoren met een oppervlakte van 100m² of meer, met uitzondering van monumentale panden en enkele andere categorieën, alleen nog gebruikt mogen worden als zij minstens energielabel C hebben.
- In 2018 geeft het ministerie van BZK samen met de ministeries van Economische Zaken en Infrastructuur en Milieu nadere invulling aan het eerste **Integrale Nationale Energie- en Klimaatplan** voor de periode 2021–2030.
- Om de kennisontwikkeling en -verspreiding op het terrein van **maatschappelijke weerbaarheid en onbehagen** te vergroten, wordt een kenniswerkplaats opgezet, gericht op de lokale praktijk. Ook worden pilots uitgevoerd bij en in samenwerking met een aantal gemeenten.
- In 2018 wordt het **Netwerk Weerbaar Bestuur** verder vormgegeven ter vergroting van de weerbaarheid van bestuurders en ambtenaren. Tevens wordt samen met gemeenten gewerkt aan de verbetering van het handelingsperspectief voor het bestrijden van de ondermijning van de democratische rechtsstaat vanuit antidemocratische groeperingen en ideologieën.

- In de praktijk ervaren gemeenten knelpunten in de omgang met de wettelijke kaders voor de **zorgvuldige omgang met persoonsgegevens**. Om de privacy van burgers te beschermen, wordt ook in 2018 ingezet langs twee lijnen: versterken van de wettelijke kaders en versterken van de professionele kwaliteit van gemeenten in de omgang met deze kaders.
- In 2018 blijft het ministerie van BZK de samenwerking tussen Rijksoverheid, provincies en gemeenten ondersteunen bij het **oplossen van knelpunten als gevolg van bevolkingsdaling, vergrijzing en ontgroening**. De opgestelde samenwerkingsagenda's uit het actieplan Bevolkingsdaling zijn hierbij leidend.

4 Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen

Het kabinet investeert 270 miljoen euro in de verbetering van en nieuwe afspraken over de arbeidsvoorwaarden primair onderwijs.

De belangrijkste maatregelen en beleidsvoornemens voor gemeente, stad en regio zijn:

Onderwijs

- Iedere leerling, ongeacht afkomst, moet zijn of haar talenten maximaal kunnen ontplooiën. Onder andere de Inspectie van het Onderwijs en de OESO signaleerden afgelopen jaar dat de onderwijskansen van kinderen van lager en hoger opgeleide ouders steeds verder uit elkaar lopen. Er is een **Gelijke Kansen Alliantie** opgesteld en een **actieplan voor gelijke kansen** in het onderwijs. De Inspectie van het Onderwijs constateert enkele eerste verbeteringen: eindadviezen in het basisonderwijs worden vaker bijgesteld als de eindtoets daar aanleiding toe geeft. En mbo'ers stromen weer vaker door naar het hbo.
- In het kader van de subsidieregeling Gelijke Kansen Alliantie ontwikkelen mbo- en hbo-studenten in **Studentlabs** in 2018 plannen voor het verbeteren van de aansluiting op het hbo.
- Eind 2018 zal de ontwikkelfase van een **geactualiseerd curriculum** voor het basis- en voortgezet onderwijs zijn afgerond.
- Februari 2017 heeft de Eerste Kamer ingestemd met de **Wet op het beroep van leraar** en het **lerarenregister**. Samen met de Onderwijscoöperatie werkt het ministerie nu aan de invoering van het register met ingang van 2018. Gezien het geraamde tekort aan leraren is aanvullend in februari 2017 een bovensectoraal plan van aanpak lerarentekort gestart.
- In 2018 gaat het ministerie samen met het hoger onderwijs weer verder met de uitvoering van de **Strategische Agenda Hoger Onderwijs en Onderzoek**. Ze zetten in op kleinschalig en intensief onderwijs, talentprogramma's, onderwijsgerelateerd onderzoek, studiefaciliteiten en digitalisering. Ook komen er dankzij het Studievoorschot middelen vrij voor **Comeniusbeurzen** voor innovatieve docenten en onderzoek naar het hoger onderwijs.
- Het **Regionaal Investeringsfonds** brengt publiek-private samenwerkingsverbanden tot stand die de brug slaan tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Na evaluatie blijkt dit veel ruimte te bieden voor innovatieve samenwerking. De regeling wordt daarom nogmaals met een jaar verlengd, in 2018 is 25 miljoen euro beschikbaar gesteld.
- Het **wetsvoorstel Invoering associate degree-opleiding** heeft als doel het associate degree-programma om te vormen tot een zelfstandige opleiding met een eigen profiel. Daarmee moet het een aantrekkelijkere route binnen het hoger onderwijs worden voor groepen mbo-4-studenten en werkenden die anders niet zouden doorstuderen in het hoger onderwijs of voor wie de duur van de

12

hbo-bacheloropleiding een te hoge drempel vormt. Door de verzelfstandiging van de associate degree-opleiding kunnen hogescholen het aanbod van deze opleidingen uitbreiden.

- **De Nationale Wetenschapsagenda** zal ook in 2018 een belangrijke rol krijgen in de kennisinvesteringen van het Rijk en van onderwijs- en onderzoeksinstituten, in samenhang met innovatiebeleid. Een aantal maatregelen en acties gericht op impact van wetenschap zal in 2018 vorm krijgen. Zoals de nationale valorisatieprijs.
- De urgentie om **schooluitval** aan te pakken blijft onverminderd hoog. Daarom heeft de aanpak van vroegtijdig schoolverlaters (vsv) een vervolg gekregen, met een doelstelling van maximaal 20.000 nieuwe vsv'ers per jaar in 2021. De succesvolle elementen uit de vsv-aanpak worden voortgezet. In elk van de 39 RMC-regio's (RMC staat voor Regionale Meld- en Coördinatiefunctie) hebben scholen en gemeenten samen een regionaal programma opgesteld met maatregelen voor de aanpak van voortijdig schoolverlaten en voor jongeren in een kwetsbare positie.
- OCW heeft een brede **onderwijsmonitor** ontwikkeld en gepubliceerd op <http://www.trendsinebeeldocw.nl/ocw-stelsels-in-beeld/onderwijs>. De monitor bestaat uit een dashboard van output- en outcome-indicatoren die de resultaten van het onderwijs weergeven, aangevuld met een wegwijzer naar actuele beleidsinformatie over het onderwijsproces.
- Ter ondersteuning van de aanpak van **laaggeletterdheid** worden in 2018 middelen beschikbaar gesteld als bijdrage aan het actieplan *Tel mee met Taal 2016–2018* dat door de ministeries van OCW, SZW en VWS wordt uitgevoerd en gefinancierd. In totaal is voor het programma 18 miljoen euro per jaar beschikbaar. Met dit actieprogramma worden onder andere gemeenten, aanbieders van cursussen, werkgevers, bibliotheken en maatschappelijke organisaties ondersteund in het herkennen van laaggeletterden, door te verwijzen en te scholen.
- Sinds 1 januari 2015 wordt het **educatiebudget** per specifieke uitkering verstrekt aan samenwerkende gemeenten binnen een arbeidsmarktregio. Vanaf 2018 hebben gemeenten voor de besteding van dit budget inkoopvrijheid. De verplichte besteding bij ROC's, die tussen 2015 en 2017 geleidelijk is afgebouwd, is per 2018 geheel vervallen. Zo kunnen gemeenten beter maatwerk bieden voor de diverse doelgroepen van de volwasseneneducatie.

13

Monumenten

- **Project Erfgoed telt.** Hierin worden de huidige financiële instrumenten tegen het licht gehouden en nieuwe beleidsopgaven, zoals duurzaamheid, leefomgeving en herbestemming, van een financieel instrument voorzien. Komend jaar worden de plannen verder uitgewerkt en naar de Tweede Kamer gestuurd. De beoogde invoeringsdatum van het nieuwe stelsel is 1 januari 2019.
- In het **programma Visie Erfgoed en Ruimte** geeft het Rijk aan welke opgaven van (inter-) nationaal belang worden geacht en waar het Rijk een rol ziet in het gebiedsgerichte erfgoedmanagement. Dit beleid wordt gecontinueerd in 2018. Naar verwachting krijgt het programma in 2019 een vervolg in de verdere uitwerking van de integrale Nationale Omgevingsvisie en het programma Erfgoed telt over een toekomstbestendig erfgoedbeleid.

5 Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Het ministerie ziet een aantal uitdagingen. Energie moet duurzamer en mobiliteit slimmer en groener. Aanpassingen zijn nodig door klimaatverandering. Leefbare en bereikbare steden zijn allerminst vanzelfsprekend. En Nederland is op weg naar een economie waarin afval niet bestaat.

Het klimaat- en energiebeleid staat hoog op de politieke agenda en er is brede overeenstemming over de urgentie van het vraagstuk. De klimaat- en energietransitie die hiervoor nodig zijn, vragen een grote inspanning van zowel overheden als burgers en bedrijven. De opgave is complex en vraagt grote investeringen en innovatie. Bovenal is het een grote maatschappelijke opgave: de transitie grijpt direct in in ons dagelijks leven en leefomgeving.

De belangrijkste maatregelen en beleidsvoornemens voor gemeente, stad en regio zijn:

- Momenteel wordt rijksbreed gewerkt aan het **Integraal Nationaal Energie- en Klimaatplan (INEK)** met zogeheten transitiepaden voor een beter klimaat voor de volgende functionaliteiten: (i) kracht en licht (elektriciteit), (ii) lage temperatuurwarmte (gebouwde omgeving), (iii) hoge temperatuurwarmte (energie intensieve industrie), (iv) mobiliteit en (v) voedsel en natuur. Voor elk transitiepad wordt in kaart gebracht welke maatregelen nodig zijn en wat de innovatieopgave en kennisbehoefte is, om de doelstellingen voor 2030 en 2050 te kunnen realiseren. Hierbij wordt ook gekeken naar de ruimtelijke inpassing op land, zee of in de ondergrond. De transitiepaden stellen een komend kabinet in staat om de benodigde klimaat- en energietransitie nader vorm te geven.
- Door de **wijziging van de Waterwet** op 1 januari 2017 gelden in Nederland nieuwe veiligheidsnormen. Daarvoor zullen onder meer primaire waterkeringen nieuwe normen opgelegd krijgen in 2050. Voor het rivierengebied wordt verkend of dijkversterking en rivierruiming nodig is. Nieuwe thema's als droogte en hittestress verdienen echter nadrukkelijker aandacht.
- Op het gebied van ruimtelijke adaptatie met betrekking tot water – de ruimtelijke inrichting aanpassen aan het veranderende klimaat – wordt er door het ministerie van IenM gewerkt binnen het **Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA)**, waarvoor verschillende middelen worden ingezet, zoals een stimuleringsprogramma, een City Deal en Living Labs.
- De afgelopen jaren is de luchtkwaliteit aanzienlijk verbeterd. Er resteren nog enkele hardnekkige knelpunten in bepaalde gebieden, zoals die waar zich intensieve veehouderij bevindt (fijnstof) en in enkele binnenstedelijke gebieden (NO₂). Daarom wordt de Naar Schonere Lucht-aanpak voortgezet. In overleg met andere overheden, belangenorganisaties en bedrijfsleven zal in 2018 een nieuw **luchtkwaliteitplan** worden opgesteld.
- De waterkwaliteit is in grote delen van het land de afgelopen jaren duidelijk verbeterd, maar nog onvoldoende om alle doelen van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) te halen. Daarom geven overheden, maatschappelijke organisaties en kennisinstututen met de op 16 november 2016 ondertekende Intentieverklaring **Delta-aanpak Waterkwaliteit en Zoetwater** een extra impuls om de waterkwaliteitsdoelen te halen.

- De toenemende vraag naar mobiliteit, veranderende economische structuren en een sterkere urbanisatie blijven ons uitdagen om de bereikbaarheid op orde te houden. Dit doet het ministerie bijvoorbeeld met het uitvoeren van de **Declaration of Amsterdam** en de acties in het kader van het **Energieakkoord voor duurzame groei**. Zo wordt ingezet op de doorontwikkeling van zelfrijdende voertuigen en een nieuwe brandstoffenmix met biobrandstoffen, waterstof en elektrisch.
- De werkwijze van **Beter Benutten** wordt na 2017 voortgezet. Zo wordt met de regio's gewerkt aan een gerichte aanpak voor de korte termijn (2018–2021) die een bijdrage moet leveren aan de oplossing van de stedelijke bereikbaarheidsvraagstukken, maar ook aan de ontwikkeling van nieuwe vervoersconcepten en de reductie van de CO₂-uitstoot. Gegeven de opgave is de verwachting dat het vooral zal gaan om thema's op het gebied van ITS, logistiek, de mobiliteitssector (Mobility as a Service), duurzame mobiliteit en maximaal gebruik van de fiets.
- In 2017 is de **Nationale Markt- en Capaciteitsanalyse (NMCA)** opgeleverd, waarin een integraal beeld van de toekomstige ontwikkeling van vraag en aanbod op het gebied van verkeer en vervoer wordt gegeven. De nieuwe NMCA laat zien dat ook op de lange termijn op al onze netwerken de vraag blijft toenemen, zowel bij hoge als lage groei. De belangrijkste knelpunten gaan zich voordoen in en tussen de grote steden en op de goederencorridors. Op de corridor Amsterdam – Eindhoven vindt de voorbereiding plaats van hoogfrequent (spoorboekloos) rijden.
- Het Rijk heeft de ambitie om te komen tot een reductie van het nationale verbruik van primaire grondstoffen van 50 procent in 2030, als tussenstap naar een volledig **circulaire economie** in 2050. In januari 2017 ondertekenden 180 partijen het Grondstoffenakkoord. Vanaf 2018 gaan de plannen in uitvoering, worden de voortgang en de effecten nauwkeurig gevolgd en wordt waar nodig bijgestuurd. Strategische doelen daarbij zijn:
 - Niet-duurzame grondstoffen vervangen door duurzame grondstoffen;
 - Producten en grondstoffen langer in gebruik houden;
 - Ontwikkelen en toepassen van nieuwe circulaire producten en diensten;
 - In januari 2017 ondertekenden 180 partijen het Grondstoffenakkoord. Vanaf 2018 gaan de plannen in uitvoering.
- **Het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO)** is de digitale ondersteuning van de Omgevingswet. Het DSO is een geordend en verbonden geheel van afspraken, ICT-voorzieningen, registraties gegevensverzamelingen en bronnen. Met dit systeem kunnen initiatiefnemers, belanghebbenden en bevoegd gezag de informatie raadplegen die zij nodig hebben bij het gebruik van de Omgevingswet. Het DSO wordt gefaseerd gerealiseerd. Bij inwerkingtreding van de wet kunnen vergunningen digitaal worden aangevraagd, meldingen digitaal worden gedaan en is er een voorziening waarmee burgers en bedrijven omgevingsdocumenten kunnen raadplegen.
- De nieuwe Omgevingswet verplicht het Rijk een omgevingsvisie op te stellen. Deze **Nationale Omgevingsvisie (NOVI)** wordt de integrale langetermijnvisie (2030–2050) van het Rijk over de noodzakelijke en de gewenste ontwikkeling naar een duurzame fysieke leefomgeving. Dit doet de overheid samen met alle betrokken overheden en andere maatschappelijke organisaties.

6 Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

De economie en de arbeidsmarkt zijn in veel opzichten hersteld van de crisis. Het aantal banen en werkenden is op dit moment groter dan ooit. De netto arbeidsparticipatie is over de hele linie toegenomen. De werkloosheid ligt op het laagste niveau in ruim zes jaar tijd, al is deze nog wel hoger dan voor de economische crisis in 2008. In 2018 verwacht het CPB een verdere groei van de werkgelegenheid en een daling van de werkloosheid. Een teken van die groei is dat er in steeds meer sectoren sprake is van lastig te vervullen vacatures.

Het CPB verwacht dat de contractloonstijging in de komende jaren weer aantrekt. De groei van de economie en werkgelegenheid bereikt nog niet alle Nederlanders. Ook blijven integratie, specifiek het tegengaan van sociale spanningen en radicalisering, en het bevorderen van sociale cohesie aandachtspunten.

De Tweede Kamer heeft tijdens de kabinetsformatie ingediende wetten op het gebied van kinderopvang, de transitievergoeding, zwangerschaps- en bevallingsverlof en de bevoegdheden van ondernemingsraden over de beloningen van bestuurders controversieel verklaard.

De belangrijkste maatregelen en beleidsvoornemens voor gemeente, stad en regio zijn:

16

- In het **programma sociaal domein** pakken gemeenten, Rijk (de ministeries van V&J, BZK, VWS, SZW en OCW) en andere partijen de komende vier jaar samen uitdagingen op naar aanleiding van de decentralisaties.
- In de **Werkkamer** komen sociale partners, gemeenten, het UWV en SZW tot bestuurlijke voorstellen en afspraken die de uitvoering van de Participatiewet en de banenafpraak verbeteren. Zo zijn naar aanleiding van praktijksignalen bijvoorbeeld afspraken gemaakt over een uniforme no-riskpolis voor mensen die tot de doelgroep banenafpraak behoren of beschut werken. Verder zijn jongeren uit het Voortgezet Speciaal Onderwijs en het Praktijkonderwijs (zonder beoordeling van het UWV) opgenomen in de doelgroep banenafpraak. Ook zijn gemeenten verplicht om beschutte werkplekken aan te bieden en is de Praktijkroute ingevoerd als extra toegangsroute naar de doelgroep banenafpraak. Deze afspraken zijn inmiddels wettelijk geregeld.
- Met het **project Matchen op werk** werkt SZW samen met arbeidsmarktregio's aan versterking van matching en de regionale werkgeversdienstverlening.

Werken aan goed werk

Werkenden zijn gemiddeld genomen gelukkiger en gezonder dan niet-werkenden en werk is de snelste route naar een goed inkomen en economische zelfstandigheid.

- **Gelijk werk verdient gelijke beloning.** Afgelopen voorjaar is het wetsvoorstel aangenomen dat regelt dat het wettelijk minimumloon ook geldt voor mensen die tegen beloning arbeid verrichten op basis van een overeenkomst van opdracht (OVO), tenzij het gaat om mensen die als zelfstandige in fiscale zin worden beschouwd. Deze wet treedt op 1 januari 2018 in werking.

Daarnaast heeft de Eerste Kamer een motie aangenomen die de regering verzoekt te regelen dat het wettelijk minimumloon ook gaat gelden voor mensen die op basis van een andere overeenkomst tegen beloning werken, zoals een aanneem-, uitgeef-, of vervoersovereenkomst.

- Om beter aan te sluiten bij veranderende sociaaleconomische en maatschappelijke ontwikkelingen en bij wat internationaal gangbaar is, is het **wettelijk minimumjeugdloon verhoogd**. Vanaf 1 juli 2017 hebben werknemers vanaf 22 jaar recht op het volledige wettelijk minimumloon. Ook voor werknemers tussen 18 en 21 jaar gaat het loon omhoog. Twee jaar later, vanaf 1 juli 2019, krijgen werknemers vanaf 21 jaar recht op het volledige minimumloon en gaat het minimumjeugdloon voor werknemers van 18, 19 en 20 jaar verder omhoog.
- Om bedrijven te stimuleren meer jongeren aan te nemen, kunnen werkgevers vanaf 1 januari 2018 een tegemoetkoming krijgen voor jongeren van 18 tot en met 21 jaar: het **jeugd-LIV** (lage-inkomensvoordeel). Deze tegemoetkoming compenseert werkgevers voor de verhoging van het minimumjeugdloon. Voor werknemers vanaf 22 jaar kunnen werkgevers een tegemoetkoming krijgen via het LIV.
- Voor werkgevers verdwijnen op 1 januari 2018 de premiekortingen voor jongere, oudere en arbeidsgehandicapte werknemers. Hiervoor komen vanaf 2018 **loonkostenvoordelen** (LKV's) in de plaats. De nieuwe systematiek is eenvoudiger, robuuster en fraudebestendiger en lost de verzilveringsproblematiek voor met name kleine bedrijven op.
- In 2018 start een vierjarig programma gericht op de **preventie van beroepsziekten**. Door middel van een communicatiecampagne, interventies en inzet op kennis en innovatie wil het kabinet de bewustwording en aanpak van de risico's van het werken met gevaarlijke stoffen versterken. Ook wordt ingezet op vroege signalering van gezondheidsklachten.
- In het najaar van 2017 verschijnt de eerste tussenevaluatie van de tot dan toe afgeronde **sectorplannen**. De tussenevaluatie gaat in op de arbeidsmarktpositie van de deelnemers aan deze afgeronde sectorplannen. In 2018 verschijnt een tweede tussenevaluatie van alle tot dan toe afgeronde sectorplannen. In 2019 volgt de eindevaluatie van alle sectorplannen.

17

Meedoen in de samenleving

Vanwege de toenemende complexiteit van de samenleving is het belangrijk om aandacht te hebben voor mensen die het niet zelfstandig lukt mee te doen aan die samenleving. Dit is niet alleen in het belang van de individu en de economie, maar ook voor de samenleving als geheel.

- Alhoewel het opleidingsniveau van de tweede generatie migranten toeneemt, blijft de arbeidsparticipatie van migranten achter bij andere groepen en blijft deze sterk afhankelijk van de conjunctuur. Per 1 oktober 2017 treedt de verplichting in de **Wet inburgering** in werking om een **participatieverklaringstraject** te volgen dat wordt afgesloten met de ondertekening van de participatieverklaring. Deze wetswijziging bevat een wettelijke verplichting voor gemeenten om te voorzien in **maatschappelijke begeleiding**.
- De Participatiewet, de banenafpraak om op termijn 125.000 extra werkplekken te realiseren en de Wet banenafpraak en quotum arbeidsbeperkten dragen bij aan het doel van een **inclusieve arbeidsmarkt**. De sector overheid heeft de doelstelling in aantal banen voor arbeidsbeperkten

slechts voor 55 procent gehaald. Vanwege dit resultaat heeft het kabinet besloten om over te gaan tot activering van de quotumregeling voor de sector overheid. Om overheidswerkgevers de tijd te geven een inhaalslag te realiseren is besloten de daadwerkelijke heffing één jaar uit te stellen.

- Voor alle gemeenten is de uniforme no-riskpolis voor de doelgroep banenafpraak en beschut werk ook vanaf 2021 beschikbaar.
- In 2018 is 16 miljoen euro extra beschikbaar gesteld om gemeenten via een bonus te stimuleren om het aantal beschutte werkplekken te vergroten. De resterende middelen van de **bonus beschut werk**, voor plekken die niet gerealiseerd zijn, blijven beschikbaar voor gemeenten gedurende de hele looptijd van de regeling.
- Gemeenten kunnen een aanvraag indienen om te mogen **experimenteren** bij de uitvoering van de **Participatiewet** en in de praktijk te kunnen onderzoeken wat het beste werkt om mensen vanuit de bijstand naar werk toe te leiden. Tot nu toe zijn hiervoor de volgende gemeenten aangewezen: Groningen in samenwerking met Ten Boer, Deventer, Nijmegen, Tilburg en Wageningen. De experimenten in deze gemeenten gaan na deze zomer van start en duren twee jaar.
- In 2018 zijn middelen beschikbaar voor de verbetering van de **gemeentelijke schuldhulpverlening**. Met de inwerkingtreding van het Besluit breed moratorium per 1 april 2017 hebben gemeenten in het kader van de uitvoering van de schuldhulpverlening de mogelijkheid gekregen om bij de rechtbank een breed moratorium aan te vragen. Daarnaast wordt de Wet vereenvoudiging beslagvrije voet uiterlijk op 1 januari 2019 geïmplementeerd. Die moet ervoor zorgen dat schuldenaren bij beslaglegging genoeg geld overhouden om in basale levensbehoeften te kunnen voorzien.
- In 2018 gaat de implementatie van de **rijksincassovisie** verder met als doel om met de betrokken overheidsorganisaties te komen tot een socialere incasso. De verbreding van het beslagregister wordt ook in 2018 voorbereid. Het streven is dat de eerste overheidsorganisaties kunnen aansluiten in 2019.
- De **subsidieregeling armoede en schulden** is uitgebreid met tijdvakken in 2018 en 2019. In het bijzonder is er aandacht voor het terugdringen van armoede onder kinderen. Hiervoor is met ingang van 2017 jaarlijks 100 miljoen euro extra beschikbaar gesteld. Gemeenten ontvangen daarvan 85 miljoen euro. De bestuurlijke afspraken die over de inzet van deze middelen zijn gemaakt met de VNG worden in 2018 geëvalueerd.
- Het kabinet heeft een wetsvoorstel in voorbereiding om **de financiering van de kinderopvang** te wijzigen naar een systematiek van directe financiering in plaats van de kinderopvangtoeslag.
- Om de **kwaliteit van de kinderopvang** te borgen en de verschillen in de kwaliteitseisen van peuterspeelzaalwerk en kinderopvang te verkleinen, treden per 2018 de **Wet innovatie en kwaliteit kinderopvang** en de **Wet harmonisatie peuterspeelzaalwerk en kinderopvang** in werking.

- Het kabinet verhoogt vanaf 2018 de **zorgtoeslag** en het **kindgebonden budget**, wat gunstig is voor de koopkracht van mensen met een laag inkomen. Daarnaast gaat de **ouderenkorting** aanzienlijk omhoog, terwijl de inkomensondersteuning voor AOW'ers in mindere mate verlaagd wordt. Ook wordt de afbouw van de dubbele algemene heffingskorting in de bijstand nog een jaar getemporeerd. Hierdoor gaan uitkeringsontvangers en gepensioneerden er in 2018 in doorsnee op vooruit.
- **De weg naar werk of terug naar school** vinden is niet voor alle jongeren een vanzelfsprekend. De Aanpak Jeugdwerkloosheid krijgt daarom de komende jaren een vervolg in het programma Sociaal Domein.

7 Ministerie van Economische Zaken

De concurrentiekracht van Nederland heeft zich de afgelopen jaren goed ontwikkeld, mede door het succes op het gebied van innovatie. Dat blijkt ook uit verschillende ranglijsten. Volgens de Global Competitiveness Index 2016/2017 van het World Economic Forum is Nederland vierde wereldwijd en eerste van de EU. Op de Global Innovation Index is Nederland opgeklommen naar de derde plaats.

De belangrijkste maatregelen en beleidsvoornemens voor gemeente, stad en regio zijn:

Vernieuwen

- In het kader van het **Topsectorenbeleid** werkt het ministerie van EZ aan een nieuw Kennis- en Innovatiecontract voor de periode 2018-2019 en bijbehorende agenda 2018–2021, waarbij de focus wordt gelegd op maatschappelijke uitdagingen.
- In 2018 zijn de opgaven gericht op een **transitie**: 1) Naar een gezonde en duurzame voedselconsumptie; 2) Naar behoud, herstel en benutting van de natuur; 3) Naar duurzame productieketens.
- In het kader van het bevorderen van ondernemerschap en – (risico)financiering werkt EZ aan de opzet van **Invest-NL**. Dit moet de Nederlandse financierings- en ontwikkelingsinstelling worden dat hét loket en de financieringspartner voor Nederlandse ondernemers en projecteigenaren is, die op zoek zijn naar financiering voor investeringen in Nederland en uitbreiding van hun activiteiten op buitenlandse markten.
- Het programma **StartupDelta 2020** faciliteert de groei van startups en scale-ups zodat zij kunnen zorgen voor vernieuwing van de economie.
- Belangrijk blijft het beter benutten van menselijk kapitaal door de verankering van ondernemerschapsonderwijs. Samen met OCW, SZW, sociale partners en regionale overheden wordt uitwerking gegeven aan het **Techniekpact**, dat moet zorgen voor voldoende slimme en vakbekwame technici.
- Via de **Smart Industry Agenda** helpt EZ de industrie te profiteren van de kansen die digitalisering en nieuwe productietechnologieën bieden. In diverse Smart Industry fieldlabs ontwikkelen, testen en implementeren bedrijven en kennisinstellingen concrete innovaties.
- In het kader van **betere regelgeving** werkt EZ aan merkbare regeldrukvermindering en innovatieve regelgeving die kansen biedt voor innovatie in sectoren met belangrijke vernieuwingsopgaven zoals het agrocomplex, circulaire economie, chemie en zorg.
- Het komende jaar wordt binnen het interdepartementale **Programma Ruimte in Regels** extra prioriteit gegeven aan de uitvoering en handhaving van regelgeving bij innovatieve investeringen in het agrocomplex, normering en certificering, deeleconomie, en de stimulerende regelgeving voor een innovatieve chemie en bouwsector.

- **Digitale dienstverlening** van de overheid aan bedrijven zal worden georganiseerd rond gebeurtenissen in de levenscyclus van bedrijven. Daarom zet EZ in 2018 in op het versterken van de samenhang tussen de digitale voorzieningen en ICT-standaarden van de overheid vanuit het perspectief van de ondernemer.
- In de **Digitale Agenda**, die EZ in 2016 heeft uitgebracht, zijn acties opgenomen om de digitale economie te stimuleren. Deze acties zijn gericht op het versterken van onderwijs, kennis en innovatie, infrastructuur, veiligheid en de digitalisering van maatschappelijke domeinen als zorg en mobiliteit. Daarbij zet EZ ook in op publiek-private samenwerking rond de inzet van nieuwe technologie als big data en blockchain. Ook initiatieven op de ontwikkeling van human capital, veiligheid en de interne digitale markt blijven onverminderd relevant voor het verdien- en innovatievermogen van Nederland.

Verduurzamen

- Nederland heeft zich gecommitteerd aan het Klimaatakkoord van Parijs. In 2018 werkt EZ met andere betrokken departementen aan de uitwerking van een concept van het **Integraal Nationaal Energie- en Klimaatplan (INEK)** tot een definitieve versie. Het lange-termijnstreven is om in internationaal verband een CO2-arme energievoorziening te bereiken die veilig, betrouwbaar en betaalbaar blijft.
- Begin december 2016 is de **Energieagenda** gepubliceerd. Met deze agenda beoogt het kabinet een helder en ambitieus perspectief te schetsen voor de transitie naar een betrouwbare, betaalbare, veilige en CO2-arme energievoorziening in 2050. In de Energieagenda zijn transitiepaden voor de verschillende functionaliteiten (lage temperatuur warmte, hoge temperatuur warmte, kracht en licht, mobiliteit en transport, voor het domein voedsel en natuur) op hoofdlijnen uitgewerkt.
- De partijen van het **Energieakkoord** hebben overeenstemming bereikt over een nieuwe, alternatieve maatregel om 9 Petajoule (PJ) additionele finale energiebesparing te realiseren. Daarnaast hebben de partijen van het Energieakkoord overeenstemming bereikt over een convenant energiebesparing gebouwde omgeving, waarmee 10 PJ additionele energiebesparing wordt gerealiseerd bij huishoudens.
- In 2018 zal opnieuw een **tender Windenergie op Zee** plaatsvinden waarvoor 4,5 miljard euro is gereserveerd.

21

Verbinding

- Het ambassadeurswerk van vijf **regioambassadeurs** vervult een verbindings- en schakelfunctie tussen EZ en regionale partijen. Zo worden regionale partnerschapsprogramma's voor de economische kerngebieden Brainport Eindhoven en de metropoolregio's Rotterdam/Den Haag en Amsterdam/Utrecht verder ontwikkeld in 2018.

8 Ministerie van Veiligheid en Justitie

De afgelopen jaren dalen de klassieke vormen van criminaliteit, maar de dreiging in de digitale wereld van beroepscriminelen en statelijke actoren neemt echter toe. Daarom wordt ook in 2018 geïnvesteerd om samen met private partijen de digitale veiligheid te versterken. De samenwerking en informatie-uitwisseling tussen de nationale partners binnen het contra-terrorisamenetwerk, maar ook die in internationaal verband, gaat het ministerie in 2018 verder versterken. Behalve aan een veiliger Nederland, blijft het ministerie ook in 2018 verder werken aan versterking van de rechtsstaat.

De belangrijkste maatregelen en beleidsvoornemens voor gemeente, stad en regio zijn:

- De inrichting van een **flexibel opvangmodel in de vreemdelingenketen** dat beter is toegerust op fluctuaties wordt vervolgd in 2018. Het meest waarschijnlijke scenario voor 2018 is een beperkte krimp van de asielinstroom (eerste aanvragen en nareis) ten opzichte van 2017. Er moet echter ook rekening worden gehouden met de mogelijkheid van een weer groeiende instroom.
- **Digitale procesvoering** krijgt in alle rechtsgebieden vorm. Voor het civiele recht en het bestuursrecht is in 2017 de eerste fase van de KEI-wetgeving (KEI staat voor Kwaliteit en Innovatie rechtspraak) in werking getreden. Die gefaseerde inwerkingtreding krijgt in 2018 en volgende jaren verder zijn beslag. Burgers kunnen dan op elk gewenst moment digitaal een rechtszaak starten, stukken indienen of de stand van zaken raadplegen.
- In 2018 werken de ketenorganisaties samen verder aan betere prestaties van de **strafrechtketen**. Het accent ligt hierbij op verdere digitalisering en ontwikkeling van informatievoorziening in de keten en het versterken van de onderlinge informatie-uitwisseling.
- Per mei 2018 wordt de **Algemene verordening gegevens-bescherming (AVG)** van toepassing in Europa. De AVG harmoniseert de bescherming van persoonsgegevens en bevordert de interne markt door uniformering van de eisen aan verwerking van persoonsgegevens. Aan de verordening wordt uitvoering gegeven in een **Uitvoeringswet**, die in 2018 van kracht wordt.
- Politie en OM versterken in 2018 de **kwaliteit van opsporing en vervolging**. In proeftuinen wordt bijvoorbeeld beproefd of en hoe burgers een grotere rol kunnen krijgen en hoe ontwikkelingen als digitalisering en internationalisering opgevangen en benut kunnen worden.
- De vorig jaar geïntensiveerde integrale aanpak van **ondermijning** heeft onmiskenbaar voordelen en zet het ministerie in 2018 voort. De politie, het Openbaar Ministerie, de bijzondere opsporingsdiensten, gemeenten, de Belastingdienst én het Rijk werken daarbij samen als één overheid.
- Voor het voorkomen en bestrijden van **fraude** werkt het kabinet aan een Kaderwet voor de gegevensuitwisseling die wettelijke belemmeringen moet wegnemen voor uitwisseling van informatie.

- In 2018 wordt **technopreventie** op smartphones, tablets en laptop maar ook **buurtpreventie** actief gestimuleerd. Campagnes zoals Maak het inbrekers niet te makkelijk en Boefproof spelen hierin een belangrijke rol.
- In 2018 wordt ingezet op een nauwere samenwerking tussen **zorg en veiligheid**. Een voorbeeld hiervan zijn de **City Deals** die zijn gesloten tussen steden, Rijk, andere overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties waarin concrete samenwerkingsafspraken zijn verankerd. Zo richt de in maart 2017 aangevangen City Deal zorg voor veiligheid in de stad zich op een betere samenwerking tussen het veiligheidsdomein en het sociaal domein op het gebied van re-integratie van gedetineerden, veiligheidsproblematiek bij multi-probleemgezinnen en het Veiligheidshuis.
- Ondanks het beleidsarme karakter van de begroting heeft het kabinet besloten dat 26 miljoen structureel wordt uitgetrokken voor **cybersecurity**, gericht op het versterken van de veiligheidsketen en het bevorderen van informatiedeling.
- Bij **crises** is samenwerking tussen Rijk, veiligheidsregio's en private partijen van cruciaal belang. Daarom worden in 2018 afspraken gemaakt over thema's waarbij deze samenwerking moet worden versterkt. In 2018 wordt geïnvesteerd in de verdere verbreding van **NL Alert** met bijzondere aandacht voor het waarschuwen van kwetsbare groepen.

9 Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Er is de laatste jaren gewerkt om de zorg persoonlijker te maken en dichterbij huis of zelfs thuis te organiseren. Dat betekent een verschuiving van taken in de zorg. Van ziekenhuizen naar zorg in de buurt. Van instelling naar thuis. Van de wachtkamer naar de huiskamer. Gemeenten hebben in 2015 taken van de rijksoverheid overgenomen door zorg en ondersteuning te regelen voor hun inwoners. Gemeenten werken nu hard aan lokaal maatwerk, zodat zorg en ondersteuning aansluiten bij wat mensen daadwerkelijk nodig hebben.

De belangrijkste maatregelen en beleidsvoornemens voor gemeente, stad en regio zijn:

- Er is extra geld gereserveerd om zorg die nu nog in het ziekenhuis wordt geleverd, waar mogelijk naar de **eerste lijn** te verplaatsen (75 miljoen euro).
- Het **verminderen van de bureaucratie** blijft prioriteit, zodat huisartsen meer tijd hebben voor kwetsbare ouderen en andere patiënten, zorg in achterstandswijken, avond-, nacht- en weekendzorg en samenwerking in de eerste lijn.
- Door de decentralisatie zijn de **administratieve lasten hoog opgelopen**. Er worden nu voorbereidingen getroffen om deze drastisch te laten afnemen. Daarvoor bereidt het ministerie een aanpassing van de wet voor.
- **Innovatie** en het stimuleren van de inzet van **e-health** zijn een belangrijk onderdeel van de hoofdlijnenakkoorden die zijn gesloten met de medisch-specialistische zorg en met de geestelijke gezondheidszorg.
- De bedoeling is dat in 2020 alle Nederlanders digitaal toegang hebben tot hun eigen medische gegevens. Het **programma Medmij** zorgt ervoor dat iedereen die dat wil, op een veilige en vertrouwde manier kan beschikken over zijn gezondheidsgegevens.
- **Huisartsen** worden extra belast door de verhoogde instroom en snellere doorstroom van statushouders uit de opvanglocaties naar de gemeenten (en dus naar de reguliere zorg). Het ministerie creëert daarom voor de duur van twee jaar (tot 2020) een voorziening waarmee huisartsen een **tolk** kunnen inschakelen tijdens consulten met statushouders. Hiervoor is in 2018 2,8 miljoen euro beschikbaar.
- In het verlengde van de **aanpak personen met verward gedrag** is op 1 maart 2017 de **Subsidieregeling medisch noodzakelijke zorg aan onverzekerden** in werking getreden. De regeling heeft ten doel financiële belemmeringen om medisch noodzakelijke zorg te verlenen weg te nemen. Het betreft een tijdelijke regeling voor de duur van vijf jaar die zorgaanbieders de mogelijkheid biedt de kosten van medische zorg aan onverzekerde verzekeringsplichtigen te declareren bij het CAK. Vanaf 2017 is er jaarlijks 30 miljoen euro beschikbaar gesteld.

- Het is van belang dat er in **grootschalige nieuwbouwlocaties**, waar nog niet voldoende patiënten wonen, **geïntegreerde eerstelijnszorg** wordt aangeboden. Daarom worden gezondheidscentra in grootschalige nieuwbouwlocaties contractueel belast met het aanbieden van die zorg. Hiertoe zullen zij gedurende de aanloopperiode (maximaal vijf jaar) subsidie ontvangen. Voor 2018 is hiervoor 2 miljoen euro gereserveerd.
- Stichting 113Online (sinds kort **113Zelfmoordpreventie**) ontvangt een subsidie voor het verlenen van acute anonieme hulp. In 2018 is 3,4 miljoen euro beschikbaar voor 113. Supranet heeft als doel het realiseren van een **regionale aanpak** binnen zeven regio's om het aantal suïcides terug te dringen. In 2018 is hiervoor 0,4 miljoen euro beschikbaar.
- Het **programma Sociaal Domein** heeft een looptijd van vier jaar. In 2018 zal samen met gemeenten, lokale stakeholders, kennisinstituten en het programmabureau allereerst een plan van aanpak per thema worden uitgewerkt met daarin ervaren knelpunten en voorgestelde oplossingen. Vervolgens worden acties in gang gezet die (op termijn) leiden tot een voor de cliënt merkbaar betere uitvoeringspraktijk. Voornaamste thema's waarop in 2018 ingezet wordt, zijn onder andere:
 - inzet op mensen met een licht verstandelijke beperking
 - samenwerking tussen Rijk, gemeenten en verzekeraars
 - versterken van de sociale basis in wijken
- Per 2018 zullen twee gemeentelijke Wmo-taken vanuit het ministerie van VWS gefinancierd worden. Het gaat om de **anonieme hulplijn** en de **doventolkvoorziening**. Deze werden tot en met 2017 gefinancierd vanuit de VNG uit het gemeentefonds. Per 2018 is dit niet meer mogelijk.
- Het is belangrijk dat Wmo-cliënten op tijd de factuur ontvangen voor de eigen bijdrage voor **Wmo-ondersteuning**. Om die reden wordt voor de gegevens die nodig zijn om de **eigen bijdrage** voor cliënten vast te stellen een **aanlevertermijn van uiterlijk 28 dagen** vastgelegd in regelgeving. De maatregel treedt naar verwachting op 1 januari 2019 in werking. In 2018 zullen gemeenten en aanbieders voorbereidingen moeten treffen waarbij zij zullen worden ondersteund door de Vereniging Nederlandse Gemeenten, het CAK en het ministerie van VWS.
- Met gemeenten is afgesproken dat de middelen voor **beschermd wonen** over alle gemeenten zullen worden verdeeld middels een objectief verdeelmodel. Invoering van het nieuwe objectieve verdeelmodel is vooralsnog gepland per 1 januari 2020 en zal gepubliceerd worden in de meicirculaire van 2018.
- **MEE NL** heeft aangegeven dat een aantal cliënten met een **complexe zorgvraag** geen passende zorg kan vinden. In 2018 wordt een **regionale aanpak**, waar de zorgkantoren het voortouw hebben bij het organiseren van passende zorg, gecombineerd met de mogelijkheid van opschaling naar een landelijke tafel en ondersteuning door een praktijkteam.
- Via ZonMw is onderzoek uitgezet met onder meer als doel om in kaart te brengen op welke wijze zorgverleners in de curatieve zorg beter aan kunnen sluiten bij **mensen met beperkte gezondheidsvaardigheden** en wordt onderzocht wat we moeten doen om **begrijpelijker te communiceren**. In 2018 zal hier verder vervolg aan worden gegeven.

- **Integraal werken in de wijken** stimuleren we in 2018 met een gezamenlijk programma van de kennisinstituten. Het ministerie wil hiermee meer kennis ontwikkelen over wat wel en niet werkt in de wijkaanpak. Met <http://www.denieuwepraktijk.nl> bieden ze een platform voor zorgprofessionals, zorgaanbieders en gemeenten om goede voorbeelden te delen.

Ouderenzorg

- De **kwaliteit van de verpleeghuiszorg** moet omhoog. Het kabinet maakt daarom geld vrij voor de implementatie van het Kwaliteitskader Verpleeghuiszorg. Om te voldoen aan de normen voor kwaliteit in verpleeghuizen, wordt in 2018 een eerste stap gezet met een budgetverhoging van 435 miljoen euro (100 miljoen euro hiervan is vanaf 2017 structureel vrijgemaakt). Zo kunnen verpleeghuizen het kwaliteitskader verder implementeren en kunnen het aantal handen aan het bed op korte termijn al toenemen.
- Omdat **verpleeghuizen** tijd nodig hebben om goed personeel te werven en personeel deels nog opgeleid moet worden, duurt het enkele jaren voordat de uitgaven op het structurele niveau liggen. Voor de **scholing** van dit personeel stelt het kabinet over de periode 2017–2021 in totaal 275 miljoen euro beschikbaar.
- Nederland vergriest en het aantal mensen met dementie neemt de komende decennia sterk toe. Nu al wordt het aantal mensen met dementie geschat op 270.000. Dit zal binnen twintig jaar toenemen tot ongeveer 500.000 mensen. In het **Deltaplan Dementie** trekken alle betrokken partijen, zoals de overheid, bedrijfsleven, wetenschappers, patiëntenorganisaties, zorgaanbieders, zorgverzekeraars, onderwijsinstellingen en dienstverleners, samen op.

26

- Om het tekort aan zorgprofessionals tegen te gaan heeft het huidige kabinet, samen met onder andere brancheorganisaties, vakbonden en de MBO Raad, de **Arbeidsmarktagenda 2023 Aan het werk voor ouderen** opgesteld.

Jeugdgezondheidszorg

- Het ministerie wil dat de jeugdhulpverleners zich de komende jaren verder richten op hulp aan kinderen en hun ouders en minder tijd kwijt zijn aan **administratie**. Dat kan alleen als administratieve verplichtingen zoveel mogelijk worden geschrapt en afspraken tussen gemeenten en zorgaanbieders zoveel mogelijk worden gestandaardiseerd. Hiervoor is een wetswijziging in voorbereiding.
- Voor een goed functionerend jeugdstelsel is van belang dat algemene voorzieningen als de **Kindertelefoon** algemeen beschikbaar zijn. In 2018 zal deze voorziening daarom door het ministerie worden gefinancierd. Een wetsvoorstel wordt voorbereid om deze voorziening structureel onder verantwoordelijkheid van het ministerie te brengen.
- Om de **vernieuwing van het zorglandschap** soepel te laten verlopen bemiddelt de **Transitie Autoriteit Jeugd** (TAJ) tussen gemeenten en aanbieders. Om de continuïteit van zorg van specialistische jeugdhulpfuncties te borgen is de instelling van de TAJ verlengd tot 1 april 2018.
- In 2018 vindt een aantal aanpassingen van de Jeugdwet plaats om de **administratieve lasten** te verlichten. Zo wordt de Basisregistratie Personen (BRP) en het adres van de jeugdige leidend in plaats van de woonplaats van de gezagsdrager.

Sport

- In het kader van het **programma Sport en Bewegen in de buurt** wordt subsidie verstrekt voor onder meer de sportimpuls. Deze regeling is bedoeld om lokale initiatieven voor het creëren van een passend sport- en beweegaanbod in de buurt tot stand te brengen. In 2018 is hiervoor 7,5 miljoen euro beschikbaar.
- Gemeenten stellen professionals aan als **buurtsportcoaches en buurtcultuurcoaches**. Zij leggen verbindingen tussen sport en sectoren als onderwijs, cultuur, zorg, welzijn en buitenschoolse opvang. In 2018 wordt vanuit het ministerie 48,6 miljoen euro via het gemeentefonds in de vorm van decentralisatie-uitkeringen aan de gemeenten beschikbaar gesteld.